

Anna Ziemlewska

Noty

Rocznik Toruński 25, 141-148

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jubileusz 75-lecia Towarzystwa Miłośników Torunia

Karola Ciesielska

W dniu 24 V 1923 r. w prasie toruńskiej ukazała się odezwa prezydenta miasta Stefana Michałka, skierowana do mieszkańców Torunia. Czytamy w niej m.in. o mieście, porównanym do gniazda, o którym każdy myśleć powinien, o potrzebie wspólnej o niego dbałości i nadziei, że dbałość tę obudzi mające powstać, z inicjatywy ludzi kochających miasto i chcących dla niego pracować, towarzystwo. Cztery dni później, 28 V, w Białej Sali Dworu Artusa odbyło się zebranie, na którym powołane zostało do życia Towarzystwo Miłośników Miasta Torunia. Pierwszym jego prezesem został prezydent Stefan Michalek.

Od tej daty upłynęło 75 lat. I właśnie ta rocznica była okazją do zaproszenia członków i sympatyków Towarzystwa oraz przedstawicieli władz, duchowieństwa i instytucji na uroczyste spotkanie. Zarząd Towarzystwa przygotowywał się do niego parę miesięcy. Powołane zostały dwa Komitety: Honorowy, który swoją obecnością zaszczytili dr Wojciech Daniel, wojewoda toruński, ks. dr Andrzej Suski, biskup toruński, dr Jan Adamiak, marszałek Sejmiku Samorządowego woj. toruńskiego, Zdzisław Bociek, prezydent Torunia, Bogdan Major, przewodniczący Rady Miejskiej, prof. Andrzej Jamiołkowski, rektor Uniwersytetu M. Kopernika, gen. Andrzej Piotrowski, rektor Wyższej Szkoły Oficerskiej im. J. Bema, ks. dr Krzysztof Lewandowski, rektor Wyższego Seminarium Duchownego, i prof. Marian Biskup, prezes Towarzystwa Naukowego; oraz Organizacyjny w składzie: Lucjan Broniewicz, Karola Ciesielska – przewodnicząca, Cecylia Iwaniszewska, Aleksander Kotlewski, Wanda Kowalik, Władysław Majewski, Krzysztof Mikulski, Kazimierz Przybyszewski, Stanisław Rakowicz, Michał Stańkiewicz, Michał Woźniak, Marek Zaborski i Tadeusz Zakrzewski.

Poza programem spotkania ważne były dwie sprawy – szeroka propaganda Towarzystwa i celów jego działania oraz pozyskanie sponsorów, którzy swoim wkładem zarówno finansowym, jak i rzeczowym, pomogliby zrealizować całe przedsięwzięcie. A obejmowało ono, poza zorganizowaniem spotkania w odpowiednim dla uroczystości jubileuszowej miejscu i godnym przyjęciu gości, urządzenie dwóch wystaw obrazujących działalność Towarzystwa oraz przygotowanie i wydanie okolicznościowych publikacji i druków.

W sobotnie przedpołudnie, 20 VI, na spotkanie w Sali Mieszczkańskiej Ratusza Staromiejskiego, przybyło ponad 130 gości i sympatyków oraz członków To-Mi-To. Witali ich prezes Towarzystwa i przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego oraz łagodne tony muzyki klasycznej w wykonaniu Toruńskiej Orkiestry Kameralnej, na tle której odczytywane były wybrane fragmenty wspomnianej wyżej odezwy prezydenta S. Michałka. Taśmę z nagraniem przygotowało Radio Toruń. Przybyli goście obdarowani zostali tomitowskimi wydawnictwami: dwoma tomami „Rocznika Toruńskiego” oraz monografią Towarzystwa, na ten jubileusz specjalnie wydana.

Uroczystego otwarcia spotkania dokonał prezes Towarzystwa prof. Marian Pilar, wygłaszając okolicznościowe przemówienie. Oto jego treść:

„Szanowne Panie! Szanowni Panowie!

Miasta składają się z cegieł, betonu, asfaltu i ludzi, którzy zamieszkują konstrukcje z cegieł i betonu. Ale są miasta, które składają się jeszcze z czegoś – czegoś nieuchwytnego, choć bardzo ważnego – ze swoistego genius loci powodującego, iż między Miastem a jego mieszkańcami wytwarza się szczególna więź. Więź, która powoduje, iż »jestem torunianinem« oznacza znacznie więcej niż jedynie »mieszkam w Toruniu«. I wtedy mieszkańcy Miasta zakładają towarzystwa jego miłośników.

Panie i Panowie – serdecznie witam na uroczystości z okazji 75 rocznicy założenia Towarzystwa Miłośników Torunia !

Serdecznie witam członków Komitetu Honorowego – Jego Ekscelencję ks. biskupa Andrzeja Suskiego, pana Marka Smoczyka reprezentującego wojewodę toruńskiego, pana Grzegorza Potarzyńskiego reprezentującego marszałka Sejmiku Samorządowego, pana Zdzisława Boćka, prezydenta miasta Torunia, pana Bogdana Majora, przewodniczącego Rady Miejskiej, pana prof. Stanisława Chwirota reprezentującego rektora UMK, pana gen. Andrzeja Piotrowskiego, rektora Wyższej Szkoły Oficerskiej, ks. dr. Krzysztofa Lewandowskiego, rektora Wyższego Seminarium Duchownego, oraz prof. Mariana Kallasa reprezentującego prezesa Towarzystwa Naukowego. Czujemy się głęboko zaszczytzeni faktem, iż zechcieliście Panowie wyrazić zgodę na swój udział w tym Komitecie. Czujemy głęboką satysfakcję, iż udało się zgromadzić w jego składzie tak wybitne osobistości życia duchowego, intelektualnego, politycznego i administracyjnego naszego miasta i regionu, które dały tym samym dowód zainteresowania i uznania dla naszej działalności.

Serdecznie witam członków Komitetu Organizacyjnego, którzy nie szczędzili swego czasu dla prac nad przygotowaniem obchodów.

Pragnę gorąco powitać i podziękować dobrodziejom naszej dzisiejszej uroczystości oraz związanych z nią inicjatyw wydawniczych Towarzystwa, zwanych dziś modnie sponsorami, którzy wsparli nas finansowo w tym względzie, dając tym samym wyraz głębokiego zrozumienia dla roli dobrze pojętego

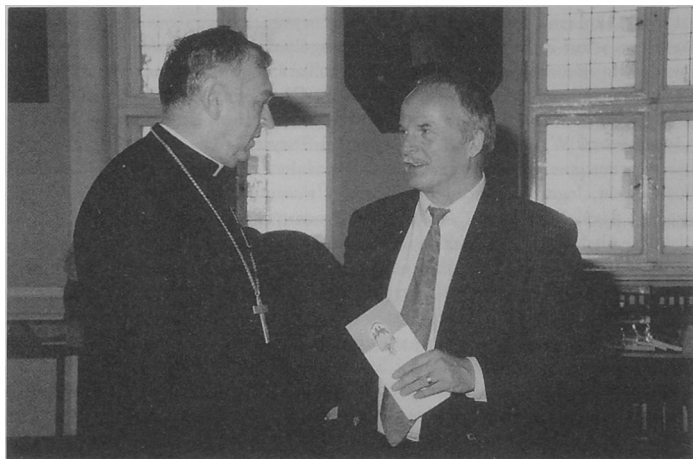
współczesnego mecenatu działalności kulturotwórczej, która nie zawsze może jest spektakularna i efektowna, ale która wytwarza trwale i nieprzemijające wartości i więzi duchowe. Pragnę w szczególności podziękować naszemu niezawodnemu mecenasowi Zarządowi Miasta Torunia i współpracującemu w jego imieniu na co dzień z To-Mi-To, życzliwemu dla nas dyrektorowi Wydziału Kultury, Turystyki i Sportu panu Michałowi Staśkiewiczowi, pani Wandzie Kowalik – dyrektorowi Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego, goszczącemu nas dzisiaj dyrektorowi Muzeum Okręgowego panu Michałowi Woźniakowi, Jego Magnificencji rektorowi Uniwersytetu M. Kopernika prof. Andrzejowi Jamiolkowskiemu, który wsparł nasze »flagowe«, przygotowane na dzisiejsze obchody wydawnictwo *Toruński Słownik Biograficzny*, oraz dyrekcjom przedsiębiorstw Elana S.A., Fabryka Cukiernicza »Kopernik« S.A. i Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A., które przed paru laty wpłaciły na ten cel pewne sumy, a także Toruńskim Zakładom Graficznym »Zapolex«, które wydrukowały monografię naszego Towarzystwa. Dziękuję również dyrekcjom banków – Świętokrzyskiego i Spółdzielczego w Toruniu oraz Narodowego Banku Polskiego Oddział Okręgowy w Bydgoszczy, a także przedsiębiorstwu Miasto–Handel w Toruniu, które wsparły finansowo nasz jubileusz. Oddzielne podziękowanie kieruję do Toruńskich Piwnic Win »Vinpol«, które zaopatrzyły nasze jubilersze party w firmowe napoje.

Serdecznie witam przybyłych na dzisiejszą uroczystość Szanownych Gości reprezentujących toruńskie instytucje i urzędy oraz zaprzyjaźnione z nami towarzystwa z innych miast. Ale szczególnie gorąco pragnę powitać zgromadzonych dziś tak licznie naszych członków, bez aktywności i zaangażowania których nie mogło być mowy o jego aktywnym działaniu.

Szanowni Państwo!

W mieście takim jak Toruń 75 rocznica to rocznica nader skromna. W skali toruńskiej prawdziwe rocznice zaczynają się bowiem od 750-lecia. Pozwólcie jednak Państwo, iż zaprezentujemy Wam dziś, a może nawet spróbujemy pochwalić się naszymi osiągnięciami w 75-leciu, chociażby dlatego, iż Zarząd w jego obecnym składzie, a zwłaszcza jego prezes ma raczej niewielkie szanse na zaprezentowanie tych osiągnięć podczas przyszłej rocznicy 750-lecia obchodów To-Mi-To. Oczywiście zrobi to w kolejnym punkcie naszego dzisiejszego porządku, w sposób o niebo bardziej ode mnie kompetentny, pan dr Tadeusz Zakrzewski.

I na zakończenie, pozwólcie Państwo na bardzo osobisty akcent. Tak się złożyło, że właśnie mnie spotkał zaszczyt prezesowania Towarzystwu w jego 75 rocznicę. Mam jednak pełną świadomość, iż nie działałbym nic bez aktywnego wsparcia i zaangażowania oddanych, wieloletnich aktywistów Towarzystwa jak pani docent Karola Ciesielska, pan dr Tadeusz Zakrzewski, pani dr Cecylia Iwaniszewska, pan dr Kazimierz Przybyszewski, pan Zygfryd Gardzielewski oraz »młode kadry« Towarzystwa – jego wiceprezes pan prof. Janusz Tandecki,

Prezes To-Mi-To prof. Marian Filar w rozmowie z ks. biskupem Andrzejem Suskim. Fot. Cz. Jarmusz

pan redaktor »Rocznika Toruńskiego«, którego 25 tom niedługo się ukaze, dr. hab. Bogusław Dybaś oraz wielu, wielu innych, którzy w naszych skomercjalizowanych czasach, bez oglądania się na beneficja i splendory poświęcają swą wiedzę, czas i zaangażowanie dla zachowania najlepszych tradycji działalności Towarzystwa i pracy dla dobra miasta i jego mieszkańców. Przyjmijcie Państwo serdeczne podziękowania od »logistycznego prezesa od załatwiania«, który ma pełną świadomość roli Państwa.

Szanowni Państwo! Przy takim zrozumieniu i życzliwości Władz miejskich i wojewódzkich, toruńskiej elity intelektualnej, sponsorów, a co najważniejsze oddanych ideowych działaczy śmiało wkraczać można w następne 75-lecie z perspektywą na 750-lecie!

Wystąpienia gości, wręczających zarazem listy gratulacyjne, zapoczątkował biskup toruński ks. dr Andrzej Suski. W miłych i ciepłych słowach złożył Towarzystwu z okazji jubileuszu serdeczne gratulacje i życzenia dalszych wspaniałych dokonań dla dobra miasta. Stwierdził, iż Toruń zasługuje na miłość i warto dla niego pracować.

Od prawej siedzą – poseł Jan Wyrowiński, przewodniczący Rady Miejskiej Bogdan Major, ks. biskup Andrzej Suski, prezydent miasta Zdzisław Bociek, wiceprezydent Jerzy Janczarski oraz prorektor UMK prof. Stanisław Chwirot. Fot. Cz. Jarńusz

Prezydent miasta Zdzisław Bociek podziękował Towarzystwu za jego wioleletnią działalność popularyzatorską, edukacyjną i wydawniczą, za współpracę z miejskimi instytucjami i samorządem lokalnym. Podkreślił, iż działalność członków Towarzystwa wniosła niezastąpiony wkład w budowanie tożsamości kulturowej i historycznej społeczności Torunia.

Przewodniczący Rady Miejskiej Bogdan Major, składając jubileuszowe gratulacje i wręczając prezesowi uchwałę Rady Miejskiej „w sprawie nadania Towarzystwu Miłośników Torunia medalu „Za zasługi dla Miasta Torunia” (wręczenie medalu nastąpiło w dniu 23 września w Dworze Artusa), życzył Towarzystwu dalszej owocnej pracy dla miasta.

W imieniu wojewody dr. Wojciecha Daniela życzenia złożył dyrektor jego gabinetu pan Marek Smoczyk. W liście gratulacyjnym była mowa o ogromnej pasji kilku pokoleń miłośników Torunia, poświęcających się kreowaniu historycznego i współczesnego wizerunku miasta i regionu. Podkreślano, iż również dzięki pracy naukowo-badawczej i działalności kulturalnej Towarzystwa Toruń wpisany został na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.

Sejmik Samorządowy Województwa Toruńskiego reprezentował dyrektor biura marszałka pan Grzegorz Potarzyński. Miło było usłyszeć słowa o uszanowaniu należnym założycielom Towarzystwa, którzy umiłowaniu Torunia nadali status organizacyjny, oraz o wartości, jaką To-Mi-To uosabia w międzypokoleniowej ciągłości i trwaniu.

Sekretarz generalny Towarzystwa Naukowego prof. Marian Kallas do gratulacji i życzeń dalszych sukcesów dołączył najcenniejszą z ostatnich publikacji TNT, mianowicie tzw. Album Steinera. To piękne i wartościowe wydawnictwo wzbogaci bibliotekę To-Mi-To.

Życzenia wraz z listem gratulacyjnym złożyła również dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej pani Teresa E. Szymorowska, podkreślając miejsce To-Mi-To w kulturalnym krajobrazie Torunia oraz rolę „Rocznika Toruńskiego”, skarbnicy wiedzy o mieście.

Z wielu miłymi słowami wystąpiła delegatka Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania; życząc naszemu Towarzystwu nowych twórczych inicjatyw i dalszych sukcesów, złożyła w darze cenną publikację źródłową zawierającą przywiłaje, jakie Poznań otrzymał w XIII–XVIII w.

Listy gratulacyjne złożyli również Komendant-Rektor Wyższej Szkoły Oficerskiej im. J. Bema gen. Andrzej Piotrowski oraz Komendant Wojewódzkiej Policji inspektor Jerzy Malinowski.

List z serdecznymi życzeniami osobistymi oraz w imieniu Fundacji Archiwum Pomorskiej Armii Krajowej przesłała prof. Elżbieta Zawacka, odznaczona przez To-Mi-To Złotym Astrolabium, oraz z Warszawy dr Bohdan Rymaszewski, były prezes naszego Towarzystwa i od 1980 r. jego członek honorowy. Życzenia przysłały również bratnie Towarzystwa Miłośników miast – Bydgoszcz, Gdyni, Szczecina i Wrocławia oraz Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie.

Po tych uroczystych wystąpieniach wiceprezes dr Tadeusz Zakrzewski przedstawił dzieje Towarzystwa, jego idee i osiągnięcia oraz ludzi zaangażowanych w ich realizację, zatrzymując się dłużej na najtrwalszym osiągnięciu Towarzystwa – publikacjach. Zarówno tych sprzed wojny, jak i po wojennych z „Rocznikiem Toruńskim” na czele.

Kolejnym punktem programu miało być wręczenie Złotego Astrolabium, honorowego wyróżnienia przyznawanego przez Towarzystwo od 1980 r. osobom oraz instytucjom szczególnie dla miasta zasłużonym oraz realizującym idee Towarzystwa. W roku jubileuszowym uhonorowany nim został dr Stanisław Konstantyn Wałęga, historyk i nauczyciel, mieszkający obecnie w Krakowie, ale związany z Toruniem w okresie przedwojennym (był nauczycielem historii w Gimnazjum M. Kopernika) i wierny dotąd naszemu miastu, którego dziejom poświęcił większość swoich prac naukowych. Z powodu złego stanu zdrowia dr S. Wałęga nie mógł przybyć do Torunia. Prezes Towarzystwa odczytał

więc fragmenty obszernego „przesłania”, w którym Laureat m.in. napisał: „[...] Pragnę [...] złożyć Towarzystwu Miłośników Torunia moje najserdeczniejsze gratulacje i powinszowania w 75-lecie Jego istnienia i życzyć Mu dalszych lat owocnej i szczernej pracy nad budzeniem wśród mieszkańców »królowej Wisły« miłości do ich rodzinnego grodu i nad popularyzowaniem znajomości burzliwych, barwnych dziejów Torunia i jego wkładu w rozwój nauki, kultury i sztuki naszego kraju. [...] Osobiście należę do tych naukowców, którzy bardzo wiele zawdzięczają [...] toruńskim Towarzystwom [mowa o Towarzystwie Naukowym, Konfraterni Artystów, Instytucie Bałtyckim – K.C.]. [...] Największy [...] dług wdzięczności mam w stosunku do Towarzystwa Miłośników Torunia i Redakcji »Rocznika Toruńskiego«, z którymi po wojnie nawiązałem ścisłą współpracę. [...] Serdecznie dziękuję za to zaszczytne wyróżnienie, jakie mnie spotyka na schyłku mego życia. A Towarzystwu Miłośników Torunia i Redakcji »Rocznika Toruńskiego« ślę zbożne łacińskie życzenie: Quod felix faustum fortuna tumque sit”.

Złote Astrolabium wraz z dyplomem zawiózł do Krakowa dr T. Zakrzewski i w dniu 23 VII w imieniu Zarządu Towarzystwa wręczył Laureatowi.

Uroczystość uświetnił koncert Toruńskiego Kwartetu Dętego w składzie: Jakub Marszałek i Jacek Wieczorek – trąbka oraz Jarosław Klekotko i Robert Józefowicz – waltornia. Usłyszeliśmy canzony włoskich kompozytorów baroku Claudia Merolo, Thomasa Crecquillona, Giuseppe Guarniego i Giovanniego Gabrieli. Wystąpienia muzyków przepłatane były recytacją wierszy o Toruniu: Jana Rybińskiego, Sebastiana Klonowica, Stanisława Grochowskiego, Zuzanny Rabskiej, Karola Izdebskiego, Witolda Zechentera, Józefa Czechowicza, Heleny Bychowskiej, Władysława Broniewskiego i Jana Sztaudyngera w wykonaniu Witolda Tokarskiego, aktora toruńskiego teatru.

Uczestnicy mieli okazję obejrzenia wystawy ilustrującej dzieje Towarzystwa. W gablotach i na planszach pokazane zostały wycinki z prasy przedwojennej i powojennej, albumy, fotografie, medale i odznaczenia oraz publikacje, od przedwojennej „Biblioteczki Toruńskiej” począwszy. Podobna wystawa, choć mniejsza, urządzona została w siedzibie Towarzystwa.

Do Złotej Księgi wpisało się 29 uczestników uroczystości.

Towarzystwo uczciło swój jubileusz dwiema publikacjami. Ukazał się I tom (w dniu 20 VI mógł być, niestety, pokazany tylko egzemplarz sygnałny) *Toruńskiego Słownika Biograficznego*. Wydanie jego było możliwe dzięki finansowemu wsparciu Urzędu Miejskiego, Uniwersytetu M. Kopernika oraz Elany S.A., Fabryki Cukierniczej „Kopernik” S.A. i Toruńskich Zakładów Materiałów Opatrunkowych S.A. Druga pozycja to książka Karoli Ciesielskiej poświęcona dziejom Towarzystwa. Ukazała się dzięki dotacji Urzędu Miejskiego oraz wsparciu Toruńskich Zakładów Graficznych „Zapolex”, które wydrukowały książkę (poza jej składem) nieodpłatnie.

Wydany został również okolicznościowy afisz, zaprojektowany nieodpłatnie przez Lecha Zakrzewskiego. Dziękujemy. Zaproszenie i kartę potwierdzającą nawiązanie łączności radiowej zaprojektował niezastąpiony Zygfryd Gardzielewski.

Specjalny i atrakcyjny wkład w rocznicowe obchody wniosło, działające przy To-Mi-To od paru miesięcy, Koło Krótkofalowców. Jego członkowie, z płk. Mariuszem Thomasem na czele, zainstalowali na wieży i dziedzińcu Ratusza amatorską radiostację. Dzięki niej nawiązali kontakty z ponad 1500 operatorami (tyle potwierdzeń wpłynęło do 20 VII) w 118 krajach (m.in. w USA, Kanadzie, Japonii, Australii, Chinach, Tajwanie, Mongolii, Indiach, Sri Lance, krajach Ameryki Łacińskiej i Afryce, a także z polską stacją polarną na Spitsbergenie oraz wielu in.). Przygotowana specjalnie na tę okazję karta potwierdzająca nawiązanie łączności, opatrzona znakiem krótkofalarskim SN 2 TMT, zawierała podstawowe informacje (w językach polskim i angielskim) o Towarzystwie, celach jego działania i osiągnięciach.

Była to niewątpliwie pierwsza w Toruniu tego rodzaju forma popularyzacji i dzięki niej nie tylko wieść o Towarzystwie Miłośników Torunia, ale i o samym mieście obiegła na falach eteru cały świat.

Inne, tradycyjne formy popularyzacji Towarzystwa i jego działania – jak wywiady w prasie, radiu i miejscowej telewizji – miały miejsce zarówno przed, w dniu uroczystości jak i po niej.

Na zakończenie spotkania goście zaproszeni zostali do Sali Rady na mały poczęstunek przygotowany przez szefa uniwersyteckiej stolówki pana Marca, który osobiście kierował całością. Lampkę wina serwowały Toruńskie Piwnice Win „Vinpol” Sp. z o.o.